

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โลกาภิวัตน์ทำให้โลกเล็กลง เพราะความไร้พรมแดนอันเนื่องมาจากการก้าวเข้าสู่ยุคไอที หรือยุคสารสนเทศ ยุคข่าวสารข้อมูล (Information Technology) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ส่งผลกระทบต่อชีวิตคน คนรุ่นใหม่ตกเป็นทาสบริโภคนิยม เกิดการล่มสลายของภาคเกษตรและความเสื่อมทรุดของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมซึ่งแพร่กระจายไปทั่วโลก (ณษมา สุวรรณานนท์, 2549) สังคมได้วิวัฒนาการไปสู่สภาวะความเป็นสังคมเชิงซ้อน สภาวะดังกล่าวได้ส่งผลให้ปัญหาสังคมเพิ่มความเข้มข้นและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และดูเหมือนว่าจะเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณในอนาคต สังคมไทยในปัจจุบันถือว่าเป็นสังคมที่น่าเป็นห่วง ช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ จะเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และตามมาด้วยปัญหาทางด้านสังคม จะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรม ปัญหาคนว่างงาน ปัญหายาเสพติด ปัญหาสภาพจิตใจ ปัญหาเหล่านี้ถือว่าเป็นปัญหาของสังคมที่ล้มเหลวในปัจจุบัน (ชลวิทย์ เจียรจิตต์, 2548)

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีส่วนสำคัญที่ทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลง การแข่งขันกันทางด้านวัตถุ การดิ้นรนเพื่อชีวิตรอดทำให้วัฒนธรรมความเป็นไทยลดคุณค่าลง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้รับการซึมซับจากการเปลี่ยนวิถีชีวิต หลงลืมความเป็นเอกลักษณ์ไทย วัฒนธรรมไทย หลงไหลไปกับกระแสนิยมทางวัตถุ ซึ่งเป็นผลให้สังคมและวัฒนธรรมไทยที่ดั้งเดิมไม่ได้รับการสืบสานต่อเนื่อง เด็กและเยาวชนขาดคุณธรรมจริยธรรม การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยเช่นนี้ประชาชนจำเป็นต้องมีหลักการและวิธีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมจึงจะสามารถ ผ่านพ้นวิกฤตเช่นนี้ไปได้ (ชลวิทย์ เจียรจิตต์, 2548)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงทำให้เกิดการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตในสังคมไทย เพื่อให้มีการปรับตัวและอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการดำเนินการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ สถาบันการศึกษา ซึ่งดำเนินการแก้ปัญหาโดยการให้ความรู้ ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพราะการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของประชากรไทย ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

และมาตรา 7 กล่าวถึงการมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 10-11)

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการสร้างกำลังคนของประเทศให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวัง โดยมีความมุ่งหวังพัฒนาประชากรทุกรูปแบบ ทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสุขโดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลกรวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย ระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย..... (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 6-7) ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กล่าวถึงระบบการจัดการศึกษาในหมวดที่ 3 มาตราที่ 15 ดังนี้ การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

(1) การจัดการศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการ หลักสูตร ระยะเวลาของการสำเร็จการศึกษา การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษา ที่แน่นอน

(2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตร จะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคลประสบการณ์สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 15-16)

จากการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ สิ่งที่มีความสำคัญยิ่งประการหนึ่งคือ หลักสูตร เพราะหลักสูตรจะกำหนดทิศทางการศึกษาในการที่จะให้ความรู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม การเสริมสร้างทักษะ การปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และการเสริมสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียนให้พัฒนาไปทุก ๆ ด้าน (สันต์ ธรรมบำรุง, 2525, หน้า 10) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 27 กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมือง

ที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษา
 ชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาใน
 ชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว
 ชุมชนและประเทศชาติ ในมาตราที่ 28 กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาแต่ละช่วงชั้น รวมทั้ง
 หลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตามมาตรา 10 จะต้องมีลักษณะที่หลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตาม
 ความเหมาะสมของแต่ละช่วงชั้น โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและ
 ศักยภาพ สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล
 ทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม (คณะกรรมการ
 การศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 23-24)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น สถานศึกษาจึงต้องมีหน้าที่จัดทำหลักสูตร ให้สอดคล้อง
 กับท้องถิ่น และสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาด้วย
 ตนเอง มีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการจัดการศึกษาในสถานศึกษาทุกด้านร่วมกับคณะ
 กรรมการสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติในมาตรา 39 ที่กำหนดให้กระทรวงกระจาย
 อำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและ
 การบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาใน
 เขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 34)

หลักสูตรสถานศึกษา จึงเป็นหลักสูตรที่เกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่าง ๆ ที่
 เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 คุณลักษณะอันพึงประสงค์มากำหนดเป็นสาระ และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบนพื้นฐาน
 ของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ หรือรายวิชาตามความถนัด
 ความสนใจของผู้เรียน โดยความร่วมมือของทุกคนในโรงเรียนและชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์และ
 แผนพัฒนาคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรให้มีคุณภาพ

หลักสูตรจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา การศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือ
 ในการพัฒนาสังคมนั้นจะเกิดประโยชน์มากมายเพียงไรก็ขึ้นอยู่กับหลักสูตร เพราะหลักสูตรจะชี้
 ให้เห็นว่าจะจัดความมุ่งหมายในการให้การศึกษาเนื้อหาสาระ และอัตราเวลาเรียนกระบวนการ
 เรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างไร (มหาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545,
 หน้า 41)

หลักสูตรที่ดีจะต้องเป็นหลักสูตรที่ยืดหยุ่น และมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้อง
 กับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครองประเทศ ตลอดจน
 ความก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ (กาญจนา คุณารักษ์, 2540, หน้า 291)

โรงเรียนหนองแค "สรกิจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี เป็นโรงเรียนมัธยมสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสระบุรี เขต 2 ได้รับเลือกเป็นโรงเรียนนำร่องในการทดลองใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในปีการศึกษา 2545 และเริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทั่วประเทศในปีการศึกษา 2546 โรงเรียนซึ่งนำโดยคณะบุคลากรในโรงเรียนได้พัฒนาหลักสูตรทั้งหลักสูตรพื้นฐาน และหลักสูตรในวิชาเพิ่มเติมมาตามลำดับอย่างต่อเนื่อง

การที่ได้ใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น พบว่า หลักสูตรที่ดำเนินการใช้อย่างมีไม่เพียงพอ กับความต้องการของนักเรียนที่เลือกเรียน จึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม เพื่อเป็นวิชาเลือกให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใช้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต้องการเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และมุ่งเน้นพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น แต่ในวิชาพื้นฐานของกลุ่มสาระ มีเนื้อหาหลากหลายเน้นให้นักเรียนมีความรู้แบบกว้าง การพัฒนาเรื่องคุณลักษณะอันพึงประสงค์จึงยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตรอันเนื่องจากการจำกัดเรื่องเวลา และการกำหนดสาระแกนกลางที่จะต้องการให้โรงเรียนตอบสนองมีมากเกินไป

จากการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติมที่ใช้อยู่ในกลุ่มสาระสังคมศึกษาในปัจจุบัน พบว่า ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตร ฉะนั้นหลักสูตรที่ได้จึงไม่ได้ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น หรือสภาพปัจจุบันและปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องดังที่กล่าวข้างต้น และให้มีจำนวนที่หลากหลาย เพื่อให้ให้นักเรียนเลือกตามความสนใจ และให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 15 มาตรา 27 มาตรา 28 มาตรา 39 สอดคล้องกับสภาพสังคมในอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ที่มีลักษณะเป็นสังคมเกษตรกึ่งอุตสาหกรรม พื้นที่ตั้งอยู่ใกล้ความเจริญของกรุงเทพฯ การรับวัฒนธรรมและการแพร่กระจายทางเทคโนโลยี จึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีสถานที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนเกิดขึ้นอย่างมากมาย เกิดการเลียนแบบค่านิยมที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการขาดกระบวนการคิดในการที่จะเลือกรับวัฒนธรรม จึงทำให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่มีปัญหาเรื่องพฤติกรรมทั้งเรื่องมารยาทการแต่งกาย การใช้ของฟุ่มเฟือย และขาดความรู้เรื่องวัฒนธรรม ประเพณีไทย ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านี้จะต้องเป็นผู้สืบสานเพื่อให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต จากสถานการณ์และสภาพสังคมดังกล่าวผู้วิจัยจึงดำเนินการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค "สรกิจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค "สรกิจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค "สรกิจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
4. เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตร
5. เพื่อปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเพิ่มเติมให้เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ในการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและปัญหาสังคม

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้หลักสูตรเพิ่มเติมที่พัฒนาปรับปรุงแล้ว เรื่อง วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค "สรกิจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
2. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีไทย และเผยแพร่อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีไทย ได้อย่างเหมาะสม
3. ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรในระดับชั้นอื่นๆ ต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้กำหนดขอบเขตในการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนหนองแค "สรกิจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวน 114คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550โรงเรียนหนองแค "สรกิจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี จำนวน 30 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling or judgment sampling) (พิชิต ฤทธิ์จรรยา, 2544, หน้า 103) เนื่องจากนักเรียนห้องนี้เป็นห้องที่ความรู้ความสามารถของนักเรียนคละกัน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค "สริกจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีไทย

3.2.2 ผลงานการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย

3.2.3 ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

ทำการทดลองใช้หลักสูตรในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง เป็นเวลา 10 สัปดาห์ รวม 20 ชั่วโมง และวันเสาร์ 1 วัน เพื่อทัศนศึกษาวิถีชีวิตไทย

5. เนื้อหา

หลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค "สริกจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ได้กำหนดเนื้อหา ดังนี้คือ

- ประวัติวิถีชีวิตสังคมไทย
- วัฒนธรรมประเพณี เอกลักษณ์ไทย
- วิถีชีวิตของประชาชนในอำเภอหนองแค
- ภูมิปัญญาไทย
- เศรษฐกิจพอเพียง

6. วิธีการดำเนินการทดลอง

การทดลองใช้หลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค "สริกจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 30 คน ด้วยตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตรเพิ่มเติม หมายถึง สาระการเรียนรู้ กิจกรรม สิ่งแวดล้อม ที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ คุณลักษณะตามที่มุ่งหวัง

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรในสาระเพิ่มเติมที่นำมาจากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของหลักสูตรแกนกลางที่มีอยู่แล้วโดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางนำมาปรับขยายให้เหมาะสมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

หลักสูตรเพิ่มเติม วิชาไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน หมายถึง สาระการเรียนรู้ที่นำมาจัดทำเป็นหลักสูตรเพิ่มเติมที่มีการพัฒนาตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของโรงเรียนหนองแค "สริกพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและปัญหาสังคมและความต้องการของท้องถิ่น

นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหนองแค "สริกพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ที่เลือกเรียนวิชาสังคมเป็นวิชาเพิ่มเติม ซึ่งได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3,5/4,5/5,5/6 ในปีการศึกษา 2550

พฤติกรรมการเรียน หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนในขณะกำลังศึกษาหลักสูตรเพิ่มเติม วิชาไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน โดยสังเกตการปฏิบัติตนในด้านความสนใจ ความกระตือรือร้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาไทย หมายถึง ผลการศึกษาของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรเพิ่มเติมวิชาไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน โดยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติวิถีชีวิตสังคมไทย วัฒนธรรมประเพณี เอกลักษณ์ไทย ภูมิปัญญาไทย เศรษฐกิจพอเพียง

ผลงานการเผยแพร่วัฒนธรรมไทย หมายถึง ทักษะกระบวนการการปฏิบัติกิจกรรมเผยแพร่ ส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ในรูปแบบต่างๆ หลังจากศึกษาหลักสูตรเพิ่มเติมวิชาไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน โดยประเมินจากความคิดสร้างสรรค์ ความน่าสนใจของกิจกรรม ผลสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรม

ความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรเพิ่มเติม วิชาไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลรวมของความรู้ ความเข้าใจ อารมณ์ และพฤติกรรมที่ได้แสดงออก เพื่อตัดสินว่าชอบหรือไม่ชอบ

ข้อมูลพื้นฐาน หมายถึง สิ่งที่ผู้วิจัยศึกษาเพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตร ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านสภาพปัจจุบันและปัญหาสังคม ด้านเนื้อหาสาระ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้

การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของหลักสูตรนั้นๆ มีประสิทธิภาพเพียงใด เมื่อนำไปใช้แล้วบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องแก้ไขเพื่อนำผลที่ได้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าต่อไป

การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตร ในขั้นตอนการประเมินหลักสูตรมาพิจารณาถึงข้อดี ข้อบกพร่องของหลักสูตร และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม วิทยุไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค "สรกิจพิทยา" อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาหลักสูตร พบว่า สุมิตร คุณานุกร (2528, หน้า 15-20) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรดังนี้ 1.การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2.การเลือกการจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ 3.การนำหลักสูตรไปใช้ 4.การประเมินผลหลักสูตร 5.การปรับปรุงหลักสูตร สำหรับการจัดทำหลักสูตรต้นแบบของ ดร.ธำรง บัวศรี (2531, หน้า 129) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรต้นแบบดังนี้ 1.การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร 2.กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3.การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร 4.การกำหนดจุดประสงค์ของวิชา 5.การเลือกเนื้อหาวิชา 6.การจัดทำวัสดุหลักสูตรสื่อการเรียนการสอน 7.การกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ 8.การกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน 9.การกำหนดการประเมินผลการเรียนรู้ และวิชัย ดิสสระ (2535, หน้า 37-38) กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรต้องกระทำให้ครบ 5 ขั้นตอน คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกและการจัดเนื้อหาวิชาประสบการณ์ การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร แนวคิดของ อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน (2545, หน้า 10) ได้กล่าวถึงการจัดทำหลักสูตรสู่การสอน ไว้ว่า มี 11 ขั้นตอน คือ 1.จัดทำโครงสร้างเวลา 2.พิจารณาเนื้อหาหลักกับมาตรฐานการเรียนรู้ 3.กำหนดเวลาสอนให้เหมาะสมกับสาระหลักและจำนวนมาตรฐานการเรียนรู้ 4.จัดทำเนื้อหารายสัปดาห์ที่จะสอนในเวลา 1 ปี 5.เขียนแผนการสอนรายปี/รายภาค 6.จัดทำแผนการสอนรายครั้ง 7.ทำสื่อการสอน 8.สร้างเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ 9.ประเมินผลรายปี/ภาค 10.ทำการสอนจริง 11.ปรับปรุงแผนการสอนรายครั้งและรายปี สำหรับกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 10) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1.วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2.กำหนดจุดมุ่งหมาย 3.คัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหา 4.กำหนดมาตรฐานการวัดและประเมินผล 5.ทดลองนำหลักสูตรมาใช้ 6.ประเมินผลหลักสูตรหลังจากการผ่านร่างแล้ว 7.ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร นอกจากนี้ รักก์ (Rugg)(วิชัย ดิสสระ, 2535, หน้า 31) ชี้ให้เห็นว่าการจัดทำหรือการพัฒนาหลักสูตรนั้นมียางที่ต้องทำ 3 ประการ คือ 1.การพิจารณาและการกำหนดเป้าหมายเบื้องต้นที่สำคัญของหลักสูตร 2.การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและวัสดุประกอบการเรียนการสอนการเลือกสรรเนื้อหาสาระ 3. การกำหนดระบบการจัดวัสดุอุปกรณ์และการจัดการเรียน

การสอน และกูเลอร์และโกลทีลเชเชน (Gooler and Grotelueschen)(วิชัย ดิสสระ, 2535, หน้า 31) มีความเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรนั้นเป็นกระบวนการตัดสินใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างก็ให้ความสำคัญในสาขาที่ตนสนใจและเห็นว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น ทาบมา (Taba) (สันต์ ธรรมบำรุง, 2527, หน้า 67) กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจให้ทราบความต้องการและความจำเป็นต่างๆ ของสังคม (diagnosis of needs)
 ขั้นที่ 2 ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามที่สังคมต้องการ (formulation of objectives) ขั้นที่ 3
 เลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ต้องการนำมาสอน (selections of content) เพื่อให้มีความรู้ตรงกับ
 ความต้องการและความจำเป็นของสังคม โดยพยายามคัดเลือกให้เรียนเฉพาะที่ตรงกับวัตถุประสงค์
 ประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้ดังกล่าวแล้วในขั้นที่ 2 ขั้นที่ 4 จัดระเบียบ จัดลำดับ แก้ไข
 เนื้อหาวิชาความรู้ที่คัดเลือกมาได้ในขั้นที่ 3 (organization of content) ขั้นที่ 5 เลือก
 ประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งจะสร้างเนื้อหาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและที่ตรงกับวัตถุประสงค์
 ต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ขั้นที่ 6 จัดระเบียบจัดลำดับ แก้ไขปรับปรุงประสบการณ์ที่จะนำมาเสริม
 เนื้อหาวิชาความรู้ (organization of learning experience) ขั้นที่ 7 กำหนด เนื้อหาวิชาหรือ
 ประสบการณ์ที่จะต้องประเมินผล กำหนดว่า จะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร มีอะไร ที่จะนำมาช่วย
 ในการประเมินบ้าง (determination what to evaluate and the ways and means of doing it)
 สำหรับไทเลอร์ (Tyler) (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 11-12) ได้เสนอหลักการและเหตุผลในการ
 สร้างหลักสูตร (Tyler rationale) ว่าในการจัดหลักสูตรและการสอนนั้นควรจะตอบคำถามพื้นฐาน
 4 ประการคือ 1. มีความมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรแสวงหา 2. มีประสบการณ์
 ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ 3. จะจัด
 ประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไรจึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ 4. จะประเมินผล
 ประสิทธิภาพทางการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ สำหรับคณะ
 กรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอวิธีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเป็น
 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐานไว้ดังนี้ มาตรฐานการเรียนรู้ตามกรอบ
 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 แบ่งเป็น 2 ลักษณะ 1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน 2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น องค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษามีดังนี้ 1.
 วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย 2. โครงสร้างของหลักสูตร 3. คำอธิบาย รายวิชา 4. หน่วยการ
 เรียนรู้และการออกแบบหน่วยการเรียนรู้จะมีส่วนประกอบที่สำคัญดังนี้ 1. หัวเรื่องหรือชื่อหน่วย
 การเรียนรู้ 2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น 3.สาระสำคัญของหน่วยการเรียนรู้ 4. กิจกรรมการ
 เรียนรู้ 5. ชิ้นงานหรือภาระงานที่นักเรียนปฏิบัติ 6. การประเมินผล และลักษณะสำคัญของการ
 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาแบบอิงมาตรฐาน มีดังนี้ 1. ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรต้องเชื่อมโยง
 กับมาตรฐานการเรียนรู้ 2. หน่วยการเรียนรู้เป็นหัวใจของหลักสูตร 3. การจัดการเรียนรู้ในแต่ละ

หน่วยการเรียนรู้ต้องนำพาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานที่ระบุในหน่วยการเรียนรู้นั้นๆ 4.การวัดและประเมินผลชิ้นงาน/ภาระงานที่กำหนดในหน่วยการเรียนรู้ ควรประเมินการปฏิบัติหรือการแสดงความสามารถของผู้เรียน (performance assessment) 5.ชิ้นงานหรือภาระงานที่กำหนดให้นักเรียนปฏิบัติควรเชื่อมโยงมาตรฐาน 2-3 มาตรฐาน 6.มีความยืดหยุ่นในกระบวนการและขั้นตอนการจัดทำหน่วยการเรียนรู้

จากกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวมาผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์ให้เหมาะสมกับการพัฒนาหลักสูตรเพิ่มเติม วิถีไทยกับเยาวชนไทยในปัจจุบัน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนหนองแค "สกรกิจพิทยาศาสตร์" โดยกำหนดเป็นขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาหลักสูตรโครงร่าง
- ขั้นที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรโครงร่าง
- ขั้นที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร
- ขั้นที่ 4 การประเมินผลหลักสูตร
- ขั้นที่ 5 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพ

